

позиції, а от армія має орієнтуватись на довгострокові суто державні інтереси;

- неможливість чітко визначити цілі стратегічного і оборонного планування – щоб планувати необхідно мати уявлення про можливі матеріальні, фінансові, людські ресурси, які можна залучити до виконання того іншого заходу, але на сьогодні жоден державний орган не може дати чіткої відповіді про прогнозні показники розвитку не тільки на довго- та середньострокову перспективу, а й на короткострокову;

- відсутність чіткої військово-технічної політики, в т.ч. міжнародного ВТ співробітництва – цю проблему можна перефразувати найпростішими запитаннями: що, де, коли, для кого, що самі, що в кооперації, з ким в кооперації (пов'язано першою проблемою), а що просто легше купувати?

Таким чином, можна зробити висновок, що макроекономічні показники мають великий вплив на фінансування потреб оборони держави та відіграють неабияку роль у формуванні обороноздатності держави. Також можливо виділити комплекс необхідних заходів та завдань, для покращення стану фінансування Збройних сил України.

Унаслідок недофінансування Збройних сил України уповільнилось надходження до Збройних Сил нових та модернізованих зразків озброєння та військової техніки, не вирішено належним чином одну з головних умов успішного переходу Збройних Сил на професійну основу – забезпечення військовослужбовців житлом, не досягнуто встановлених показників укомплектованості Збройних сил військовослужбовцями за контрактом та не вдалося позбавити Збройні сили від тягаря збереження надлишкового майна, непридатних ракет і боєприпасів.

Підсумовуючи все згадане вище, можемо сказати, що оборонні витрати відіграють значну роль в економіці держави та мають за мету забезпечення державної безпеки для ефективного розвитку економічної, соціальної та інших сфер життєдіяльності держави. Причому недопустиме як недофінансування оборони, що практично зведе нанівець боєздатність збройних сил, так і відчутне збільшення воєнних витрат, що, в свою чергу, призведе до скорочення фондів виробництва товарів народного споживання, що також неприпустимо.

1. Закон України "Про оборону України" від 6.12.1991 № 1932 – XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 9. – ст. 106 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1932-12>. – Назва з екрана.
2. Закон України "Про Збройні сили України" від 6.12.1991 № 1934 – XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 9. – ст. 108 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1934-12>. – Назва з екрана.
3. Закон України "Про організацію оборонного планування" від 18.11.2004 № 2198-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 4. – ст. 97 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2198-15>. – Назва з екрана.
4. Єхануров Ю.І. Час повернутися до Збройних сил обличчям [Електронний ресурс] / Єхануров Ю.І. // Народна армія. – 2009. – 7 травня. – Режим доступу: <http://zampolit.at.ua/publ/4-1-0-14>. – Назва з екрана.
5. Смаглюк В.І. До питання про об'єкт і предмет науки, яка обслуговує військову справу [текст] / Смаглюк В.І. // Наука і оборона. – 2005. – № 3. – с. 51 – 54.
6. Радецький В. Негайна відмова від призову: реальність чи красивий міф? [Електронний ресурс] / Радецький В. // Військо України. – 2008. – № 1. – Режим доступу: <http://www.vu.mil.gov.ua/index.php?part=article&id=617>. – Назва з екрана.
7. Статистичний довідник "Україна в цифрах" (2006 – 2008). – К.: Вид-во "Консультант". – 2008. – 260 с.
8. Рожко О.Д. Проблеми визначення оптимальної структури державного боргу України [текст] / Рожко О.Д. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2007. – № 92. – С. 27-30.
9. Каленська В.В. Інфляція як чинник макроекономічної стабільності [текст] / Каленська В.В. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2009. – № 111. – С. 41-44.
10. Фінансування Збройних Сил України 2009-2010 [Електронний ресурс] // Державна Служба Статистики України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
11. Стенограма круглого столу "Актуальні проблеми переходу Збройних Сил України на комплектування військовослужбовцями за контрактом" 31 січня 2008 року [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень: [сайт]. – Режим доступу: http://www.db.niss.gov.ua/docs/konf/polmil_31_01_08/st.pdf. – Назва з екрана.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 листопада 2005 року "Про законопроект про Державний бюджет України на 2006 рік по статтях, пов'язаних із забезпеченням фінансування державної безпеки і оборони" [Указ Президента України від 25.12.05 № 1843/2005] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1843%2F2005>. – Назва з екрана.
13. Закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 № 964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39. – Ст. 351 [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=964-15>. – Назва з екрана.
14. Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави" від 19.06.2003 р. № 975-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 46. – Ст. 366 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=975-15>. – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 12.01.12

УДК 336.76

М. Боровікова, канд. екон. наук, асист. (КНУ імені Тараса Шевченка)

АНАЛІЗ ЗБИТКІВ ЗАКОРДОННИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ ВІД ШАХРАЙСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

Розглянуто світовий та вітчизняний досвід виявлення та попередження шахрайських операцій у банківських та небанківських фінансових установах. Проаналізовано динаміку обсягів фінансових збитків закордонних та українських фінансових установ в наслідок шахрайства. Наведено перелік практичних дій щодо зменшення та попередження шахрайської діяльності в фінансовій сфері.

Ключові слова: фінансові ресурси, фінансові збитки, банківська галузь, небанківські фінансові установи, шахрайські операції у фінансовій сфері.

Рассмотрен мировой и отечественный опыт выявления и предупреждения мошеннических операций в банковских и небанковских финансовых учреждениях. Проанализирована динамика объемов финансовых убытков иностранных и украинских финансовых учреждений в результате мошенничества. Приведен перечень практических действий по уменьшению и предупреждению мошенничества в финансовой сфере.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, финансовые убытки, банковская отрасль, небанковские финансовые учреждения, мошеннические операции в финансовой сфере.

The article describes global and domestic experience in identifying and preventing fraudulent transactions in deposit and nondeposit financial institutions. The dynamics of the volumes of financial losses of foreign and Ukrainian financial institutions from fraud has been analyzed. A list of practical actions to reduce and prevent fraud in the financial sector is given.

Key words: financial resources, financial losses, banking sector, nonbank financial institutions, fraudulent transactions in the financial sector.

За умов бурхливого розвитку світових кредитно-фінансових відносин злочинні операції у фінансовій

сфері є однією із найскладніших проблем як для світового співтовариства в цілому, так і для країн, де фінан-

сові ринки тільки почали свій розвиток. Рівень шахрайських операцій на міжнародних ринках фінансових послуг постійно зростає, що може значно підірвати фінансову стабільність як в цілому у світі, так і в окремих країнах. Саме тому останнім часом значно посилились міжнародні стандарти в сфері здійснення операцій з фінансовими ресурсами, значно збільшилася законодавча база розвинутих країн з даного питання.

Сучасний етап розвитку ринкових відносин в економіці України характеризується серйозними труднощами на шляху становлення кредитно-фінансової системи країни. Широке впровадження в економічні відносини операцій на фінансовому ринку є однією з умов розвитку економіки держави. Однак бурхливий розвиток банківської системи, поява великої кількості інших фінансових установ, недосконалість державного контролю та інші причини призвели до появи нових суспільно небезпечних форм економічної поведінки. Особливе місце серед них займає шахрайські операції з фінансовими ресурсами.

Доказом цього виступає той факт, що компанії у світі щорічно втрачають до 7 процентів валового доходу від шахрайських операцій у фінансовій сфері, злочинні дії на іпотечному ринку за останні 10 років зросли у 25 разів та завдали шкоди іноземним банківським установам у розмірі 78 млрд. євро у 2010 році.

Що стосується України, то на початок 2011 року Департаментом боротьби з економічною злочинністю Міністерства внутрішніх справ України було зафіксовано біля однієї тисячі злочинів у кредитно-фінансовій сфері, з них 150 – протягом 2010 року. При цьому, керівники фінансових установ дуже рідко заявляють про факти таких шахрайських дій, як розкрадання кредитних коштів, шахрайство з фінансовими інструментами та підробка документів.

Треба також зауважити, що виявлення тенденцій та особливостей шахрайських операцій з фінансовими ресурсами пов'язано із значним обсягом досліджень не тільки з фінансової точки зору, але й з правової сторони, необхідністю проведення розшукових заходів та слідчих дій. Тому, такі дослідження можуть будуть ефективними тільки при постійній співпраці вчених та практиків як у фінансовій сфері, так і у правовій.

У світовій економічній літературі останнім часом досить широко висвітлюється проблема шахрайства на ринках фінансових послуг, досліджується його сутність, причини виникнення та наслідки. Так, за останні роки дослідженнями в цій сфері займалися наступні зарубіжні вчені-економісти: Пітер Голдман, Джон Гелбрейт, Майкл Томас та інші. У вітчизняній фінансовій науці питання злочинності у фінансовій сфері та її особливості поки що не знайшли достатніх розробок. Окремі дослідження здійснюються такими вітчизняними науковцями, як В.Півоаров, С.О.Лук'яненко, І.М.Осика та іншими.

Отже, постійне підвищення кількості та обсягів шахрайських операцій у кредитно-фінансовій системі та

недостатність наукових досліджень та практичних розробок з цієї проблематики зумовлюють актуальність теми дослідження.

Будь-яка дія, спрямована на незаконне заволодіння чужим майном або на отримання права на майно шляхом обману, називається шахрайством. За цей вид злочину Кримінальним кодексом України передбачена кримінальна відповідальність. Відповідно до ст. 222 Кримінального кодексу України термін "шахрайство з фінансовими ресурсами" означає "надання громадянином-підприємцем або засновником чи власником суб'єкта господарської діяльності, а також службовою особою суб'єкта господарської діяльності завідомо неправдивої інформації органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим чи органам місцевого самоврядування, банкам або іншим кредиторам з метою одержання субсидій, субвенцій, дотацій, кредитів чи пільг щодо податків у разі відсутності ознак злочину проти власності". Шахрайські дії з фінансовими ресурсами відповідають низки критеріїв:

- 1) наявність певного предмета посягання – матеріальних коштів (грошові кошти, валютні кошти, цінні папери, інші матеріальні кошти);
- 2) порушення процесу їх нормального, законного руху, або ж створення умов порушення вказаного процесу;
- 3) в цілому єдність видового об'єкта посягання – правовідносин у сфері фінансової діяльності господарюючих суб'єктів.

Відповідно до об'єкту та схеми злочину, шахрайські дії з фінансовими ресурсами можна поділити на наступні види:

- 1) шахрайські дії з кредитними картками, серед яких найпоширенішим є скімінг (від англ. – "skimming" – "зняття вершків") – протизаконне створення дублікатів банківських карт;
- 2) шахрайські дії, пов'язані з використанням безготівкових коштів;
- 3) фальсифікація чеків;
- 4) протизаконна компенсація використаних коштів;
- 5) шахрайські операції з готівкою, в тому числі крадіжка готівкових коштів;
- 6) шахрайські дії, пов'язані з зарплатними проектами;
- 7) шахрайські дії, пов'язані з використанням білінгових систем;
- 8) створення підроблених рахунків на оплату;
- 9) підробка фінансової звітності;
- 10) корупція.

Статистичні дані, наведені на рис. 1, розкривають загальну світову картину шахрайства у фінансових установах та доводять серйозність цієї проблеми.

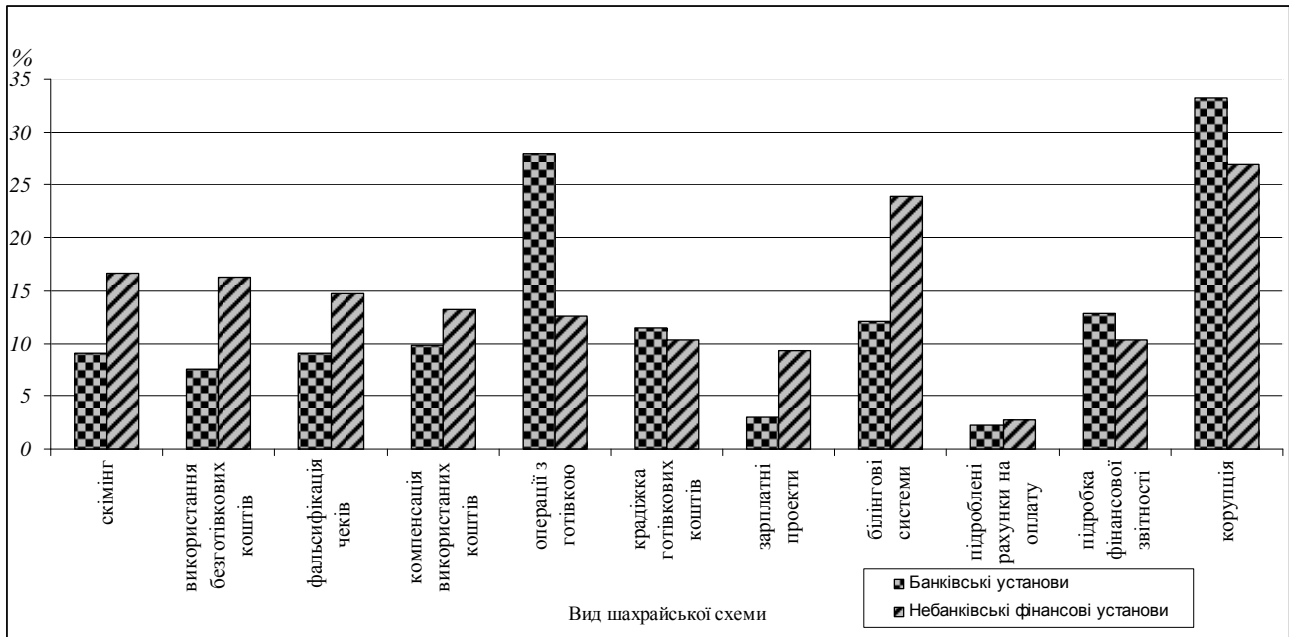

Рис.1. Професійні схеми шахрайства в банківській галузі та небанківських фінансових установах*

* Джерело: складено автором за даними: [3]

Зокрема, найбільша у світі професійна організація з питань протидії шахрайства, Асоціація сертифікованих експертів з шахрайства (Association of Certified Fraud Examiners), у своєму щорічному звіті за 2009 р. оприлюднила наступні дані:

1) серед 21 галузі, яка досліджувалась Асоціацією сертифікованих експертів з шахрайства, галузь "Банківська справа/ Фінансові послуги" очолила список шахрайських дій у процентному відношенні;

2) найбільш розповсюдженими видами внутрішнього шахрайства у фінансових установах (шахрайських дій зі сторони керівників та співробітників) є корупція, шахрайські дії, пов'язані з використанням білінгових та безготівкових коштів та скімінг;

3) 71 процент фінансових установ постраждали від здійснення або спроби здійснення шахрайських операцій, пов'язаних з використанням кредитних карток, фальсифікації чеків та електронних розрахунків;

4) незважаючи на те, що кількість електронних розрахунків значно перевищує кількість розрахунків за допомогою чеків, шахрайські операції за допомогою останніх здійснюються набагато частіше;

5) У 2008 році 32 проценти фінансових компаній, які були включені до індексу S&P 500, було звинувачено у шахрайських діях з цінними паперами, більшість з яких пов'язані з іпотечною кризою;

6) шахрайські операції, пов'язані з іпотечним кредитуванням, в 2008 році зросли майже в два рази порівняно з 2007 роком, що звичайно стало одним з факторів розвитку світової іпотечної кризи 2008-2009 рр. (рис.2);

7) в період 2005-2008 рр. частка проблемних житлових кредитів США зросла з 0,6 до 2,8 процентів. В період іпотечної кризи 2008-2009 рр. ця частка збільшилася в декілька разів та за обсягами становила майже 2 трлн. дол. США.

З даних, наведених на рис.2, можна зробити висновок, що різке зростання втрат іпотечних установ, спричинених шахрайськими діями злочинців на ринку іпотечного кредитування у світі спостерігалось вже з 2003 року, а протягом 2008 р. темпи зростання були найбільшими. Саме на цей період припадає розвиток так

званого "субстандартного" іпотечного кредитування, тобто нехтування стандартними умовами кредитування та перехід до індивідуальної оцінки об'єкту та кредитоспроможності позичальника. Це в свою чергу спричинило виникнення різноманітних шахрайських схем, учасниками яких стали як зовнішні учасники, брокери, оцінювачі нерухомості, так і працівники іпотечних установ, андеррайтери та навіть вище керівництво.

Терміну "шахрайство" в іноземній літературі відповідає термін "фрод" (від англ. – "fraud"), який є вже досить поширеним терміном не тільки в англомовних країнах, але й у світі в цілому. В сучасній літературі "фрод" означає специфічні шахрайські дії у сфері інформаційних технологій, які здійснюються через ЗМІ, в тому числі пошту, телеграф, телефон та Інтернет. Проте, враховуючи той факт, що операції на ринку фінансових послуг нерозривно пов'язані із розвитком інформаційних технологій, цей термін легко вжився і у фінансову термінологію.

З появою нових інформаційних технологій та, відповідно, розширенням способів надання послуг фінансовими інститутами своїм клієнтам, особливо через мережу Інтернет, постійно вдосконалюються і пов'язані з цими послугами шахрайські операції, найпоширенішими з яких на сьогодні є наступні:

1) Крадіжка особистості (від англ. – "identity theft") – є формою обману, в якому злочинець робить вигляд, що він є іншою особою з метою отримання доступу до грошових ресурсів цієї особи або отримання кредиту та інших пільг на ім'я цієї особи. Така форма шахрайства стає можливою, коли особиста присутність для здійснення фінансової операції не обов'язкова.

2) Фішинг (від англ. – "phishing") – отримання конфіденційної інформації, такої, як логіни, паролі і дані кредитних карток, злочинцем під виглядом надійної особи за допомогою мережі Інтернет, створюючи сайти-"двійники", та простих прийомів психологічного тиску. Новішими підвидами фішингу є фармінг (від англ. "pharming") – спосіб прихованого перенаправлення особи на злочинні сайти) та вішінг (від англ. "voice phishing" – отримання конфіденційної інформації не через мережу Інтернет, а за допомогою телефонного автовідповідача);

3) Скімінг (від англ. – "skimming") – є найпоширенішою формою шахрайства з кредитними картками, що являє собою протизаконне створення дублікатів банківських карт з метою подальшого використання дублікату для здійснення злочинних операцій.

4) Кардінг (від англ. – "carding") – форма шахрайства з банківськими кредитними картками, яка здійснюється шляхом контролю діяльності Інтернет-магазинів, відслідковування та копіювання інформації про кредитну картку при розрахунках.

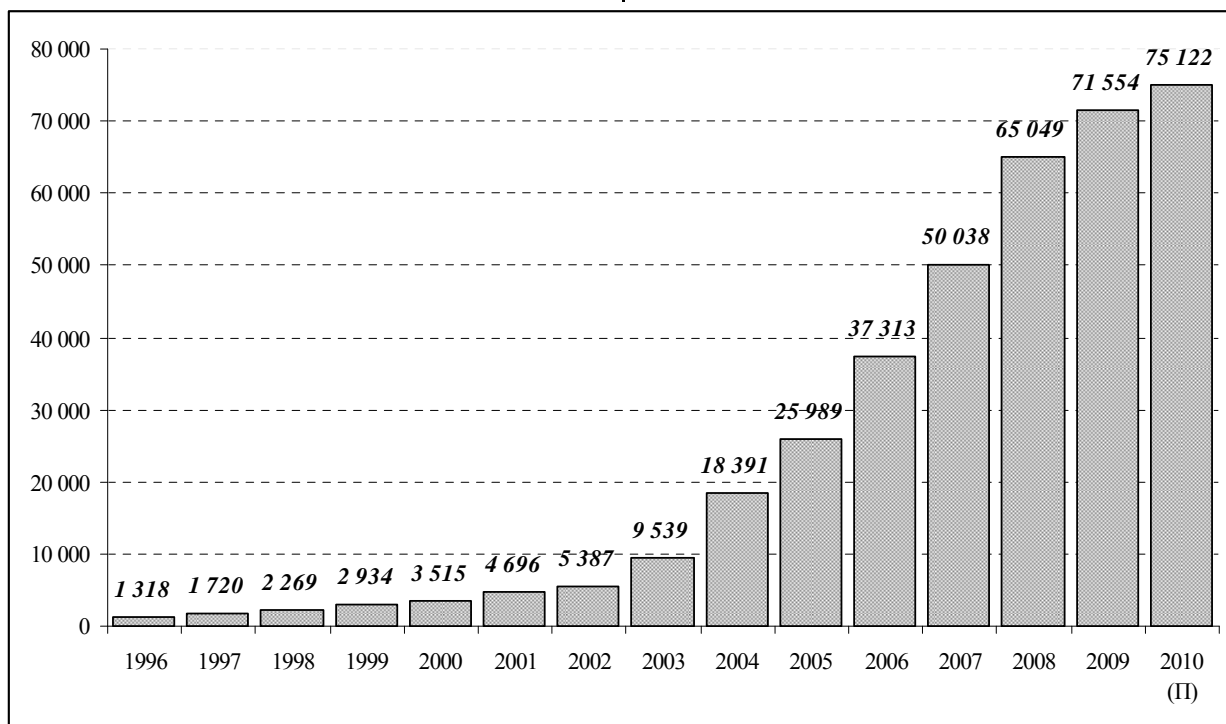

Рис.2. Обсяги втрат, спричинених шахрайськими операціями на світовому іпотечному ринку, млрд. дол. США.*

* Джерело: складено автором за даними: [7]

Згідно даних антивірусної інтернет-компанії McAfee, організації в усьому світі щорічно несуть збитки у сумі близько 1 трлн. дол. США через фінансові злочини у комп'ютерній сфері, пов'язані з витоком інформації, витратами на ліквідацію наслідків і нанесенням шкоди їх репутації.

При цьому більшість компаній неохоче йдуть на розслідування несанкціонованих доступів в свої системи з-за побоювань публічності, а також пов'язаних з проведенням розслідування витрат. Компанії сильно ризикують, коли потрапляють під розслідування злочинів, пов'язаних з інсайдерською інформацією. Публічність при таких розслідуваннях може нашкодити репутації компанії та негативно вплинути на вартість акціонерного капіталу.

Згідно результатів досліджень McAfee, Тільки 3 з 10 організацій повідомляють про витік даних або понесені збитки державним органам, представникам влади або акціонерам. При цьому 6 з 10 компаній підходять до проблеми вибірково і повідомляють лише про ті витіки інформації, які вважають за потрібне надати розголосу.

В Україні, за офіційними даними НБУ, сума збитків від шахрайських операцій із платіжними картками у 2010 році становила більше 6 млн. грн. та скоротилася в 2 рази порівняно із 2009 роком. Кількість банків-членів платіжних систем, які зазнали збитків, становила 43 банки, а кількість шахрайських операцій з використанням платіжних карток у порівнянні з 2009 роком зменшилася на 7 227 одиниць і становила 2 916 операцій.

Варто також зазначити, що практично всі операції (99,7%), через які було завдано збитків банкам та власникам платіжних карт, були здійснені з використанням

платіжних карток міжнародних платіжних систем Visa (55,27%) і MasterCard (44,45%).

Не зважаючи на невеликі втрати вітчизняних банків порівняно із світовими, треба усвідомлювати, що керівники фінансових установ в Україні так само, як і їх закордонні колеги, в більшості випадків не сповіщають державні органи про збитки в результаті шахрайських фінансових операцій, оскільки розуміють, що притягнути до відповідальності подібних злочинців дуже складно, а відповідних процедур та правових підстав для підготовки та подачі матеріалів у правоохоронні органи у подібних випадках немає.

В дійсності, здійснення шахрайських дій різного роду здебільшого пояснюється тим, що фінансові установи не приділяють значної уваги безпеці надання фінансових послуг, проведення розрахунків, захисту конфіденційної інформації, а також не здійснюють належним чином моніторинг та контроль фінансових операцій.

Незважаючи на підвищену небезпеку з боку шахраїв, існують багато фінансових установ, які стабільно працюють, піклуються про своїх клієнтів, розсудливо інвестують кошти вкладників і показують прибуток в кожному кварталі. Для того, щоб запобігти шахрайським операціям та підвищити надійність фінансових операцій потрібно на постійній основі здійснювати низку дій щодо попередження та виявлення випадків шахрайства у фінансовій установі, основні з яких наступні:

1. Служба безпеки фінансової установи повинна приділяти достатньо уваги перевірці персоналу перед прийняттям на роботу. Недопустимою є практика отримання інформації про претендентів на посаду через знайомих.

2. Будь-яка спроба стороннього втрутитися, наприклад, у процес розгляду кредитної заявки, має розцінюватися як загроза шахрайства і не повинна ігноруватися службою безпеки. Дії усіх учасників процесу, які намагалися вплинути на рішення кредитного комітету повинні потрапляти у режим посиленої перевірки.

3. Персонал бек-офісу та мідл-офісу, який має безпосередню справу із грошима, повинен бути жорстко відокремлений від фронт-офісу, що працює з клієнтами.

4. На постійній основі повинен проводитись контроль телефонних переговорів, електронної пошти, торговельних операцій, руху документів між персоналом та зовнішнім оточенням.

5. Необхідно забезпечити працівників установи єдиними стандартами документації й процедурами. Намагання персоналу змінити певні формулювання в документах на користь клієнта відступивши від єдиного шаблону будуть відразу помічені кредитним комітетом. Також, стандартні документи, допомагають уникнути гучних судових розглядів про визнання договорів поручительства недійсними.

6. Здійснювати належну ідентифікацію існуючих і потенційних клієнтів, а також їхніх бізнес-проектів, під які надається фінансування. Наприклад, проект, під який надається банківський кредит, повинен бути прозорим. Наявність нестандартних відхилень у структурі бізнесу, незрозумілих фінансових потоків, неадекватної системи власності свідчать про можливі шахрайські наміри клієнта.

7. Не допускати оформлення сумнівних застав під кредит, особливо малоліквідних та таких, що, у разі неплатоспроможності клієнта, важко стягнути через особливості української судової системи. Серед експертів існує думка, що єдиним надійним забезпеченням по кредиту можуть виступати лише права на виручку або прибуток клієнта за умови переведення всіх рахунків клієнта в банк, що кредитує.

Крім вищезазначених загальних дій, вітчизняним комерційним банкам згідно рекомендацій НБУ необхідно

прийняти наступні заходи з метою попередження та зменшення спроб шахрайських дій із платіжними картками:

- приєднатися до міжбанківської системи обміну інформацією про шахрайство Exchange-online;
- встановити відеоспостереження за банкоматами;
- встановити антивірусне програмне забезпечення;
- максимально прискорити перехід на застосування смарт-карт і поступово обмежити обслуговування карток із магнітною смугою.

Отже, досліджуючи питання шахрайських операцій у фінансових установах та міжнародний досвід їх виявлення та попередження, можна зробити висновок, що існує очевидна необхідність у подальших вітчизняних наукових дослідженнях, пов'язаних з виявленням сутності, основних характеристик та особливостей шахрайських операцій у фінансово-кредитній системі України, а також у подальшій розробці практичних методів та підходів щодо виявлення, запобігання та нівелювання наслідків фінансових злочинів у фінансових установах нашої країни.

1. Любіна О. Посилення системних ризиків глобальної фінансової системи та трансформація регуляторної моделі у фінансовому секторі [текст] / Любіна О. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2011. – № 127. – С. 9-13.
2. Щодо безпеки ринку платіжних карток України [Лист Національного банку України № 25-312/943-5139 від 15.04.2011]. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ema.com.ua/ema/ema.nsf/all/p10111?opendocument>. – Назва з екрана.
3. Association of Certified Fraud Examiners, 2008 Report to the Nation on Occupational Fraud and Abuse, p. 29. [Електронний ресурс] // Association of Certified Fraud Examiners: [сайт] – Режим доступу: <http://www.acfe.com/documents/2008-rttn.pdf>. – Назва з екрана.
4. Galbraith, John K. and the future of economics [текст] / J.K. Galbraith / edited by Blandine Laperche and Dimitri Uzunidis. – Basingstoke; New York : Palgrave Macmillan, 2005. – 252 p. 5. Goldmann, Peter D. Financial Services Anti-Fraud Risk and Control [текст] / P.D. Goldmann. – New Jersey: John Wiley & Sons, 2010. – 261 p. 5. McAfee Threats Report: First Quarter 2011. [Електронний ресурс] / McAfee Threats Report. – Режим доступу: www.mcafee.com/us/.../reports/rp-quarterly-threat-q1-2011.pdf. – Назва з екрана.
7. Mortgage Asset Research Institute, Twelfth Periodic Mortgage Fraud Case Report, April 2010, p. 12. [Електронний ресурс] // Mortgage Asset Research Institute: [сайт] – Режим доступу: <http://www.lexisnexis.com/risk/downloads/literature/MortgageFraudReport-12thEdition.pdf> – Назва з екрана.

Надійшла до редколегії 12.01.12

УДК 336.279

Є. Носова, канд. екон. наук, асист. (КНУ імені Тараса Шевченка)

СИСТЕМА ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Розкрито основні проблеми оцінки фінансового стану підприємств. Обґрунтовано необхідність застосування системного підходу при побудові системи показників оцінки фінансового стану та виділено в її межах підсистеми, що дозволяють охарактеризувати окремі аспекти діяльності підприємства. Визначено основні етапи проведення оцінки фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан, система показників, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, ділова активність, рентабельність.

Раскрыты основные проблемы оценки финансового состояния предприятий. Обосновано необходимость применения системного подхода при построении системы показателей для оценки финансового состояния предприятий и выделено подсистемы, которые позволяют охарактеризовать отдельные аспекты деятельности предприятий. Определены основные этапы проведения оценки финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние, система показателей, ликвидность, платежеспособность, финансовая устойчивость, деловая активность, рентабельность.

Major problems of enterprises financial statement are revealed. The necessity of using a systematic approach in constructing a system of indicators of companies' financial statement is grounded. Subsystems, which allow to characterize different aspects of the businesses are selected. The main stages of the financial statement of the company are identified.

Keywords: financial statement, system of indexes, liquidity, solvency, financial stability, activity analysis, profitability ratios.

Обґрунтованість та ефективність управлінських рішень на мікро- та макrorівнях значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, яка полягає у розрахунку та вивченні комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства.

За результатами оцінки фінансового стану можна розробити заходи щодо покращення структури капіталу,

відновлення платоспроможності, підвищення рентабельності, визначити оптимальний розмір потрібних підприємству оборотних активів, виявити резерви підвищення ефективності функціонування підприємства та перспективи його розвитку, попередити виникнення фінансової кризи на підприємстві.

Питання оцінки фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків,